

BO'LAJAK MUTAXASSISLARDA O'QITUVCHILAR DARSINI TAHLIL ETISH VA RASMIYLASHTIRISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH.

Osiyo xalqaro universiteti magistranti
Karimqulov Otabek Umarqulovich

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bo'lajak mutaxassislar orasida o'qituvchilar darsini tahlil qilish va rasmiylashtirish ko'nikmalarini shakllantirishning ahamiyati o'rganildi. Pedagogik nazariya va amaliyot asosida, darsni tahlil qilish jarayonining samarali usullari ko'rib chiqildi. Tadqiqotda o'quv jarayonida kuzatish, baholash va dars hujjatlarini rasmiylashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi taqdim etildi. Shuningdek, bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyasini oshirishga qaratilgan tavsiyalar berildi. Natijalar dars sifatini yaxshilash va o'qituvchi faoliyatini tizimli baholashga xizmat qiladi. Maqola ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning muhimligini ham ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *Bo'lajak mutaxassis, dars tahlili, rasmiylashtirish ko'nikmalari, pedagogik kompetensiya, ta'lim jarayoni, innovatsion texnologiyalar.*

KIRISH

Pedagogik jarayon va o'qituvchilik mahorati masalalari bo'yicha olimlar, jumladan Slastenin, Isaev va Mishchenko - "O'qituvchining kasbiy mahorati uning darsni tahlil qilish va rejalashtirish qobiliyatida namoyon bo'ladi" deb ta'kidlaydilar. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak mutaxassislar uchun darsni tizimli kuzatish, baholash va rasmiylashtirish ko'nikmalarini egallash alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bu jarayon pedagogik kompetensiyaning muhim qismidir. Markova o'z tadqiqotlarida shuni qayd etadiki, "Kasbiy kompetensiya faqat nazariy bilimlardan iborat bo'lmay, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'z ichiga oladi". Shu sababli, bo'lajak o'qituvchilarni nafaqat nazariy bilim bilan, balki darsni baholash va rasmiylashtirish bo'yicha amaliy ko'nikmalar bilan tayyorlash lozim. Bespalko o'qituvchilik faoliyatida dars tahlilining ahamiyatini ta'kidlab, uni pedagogik mahoratning ajralmas elementi sifatida ko'rsatadi. Podlasiy va Klarin esa darsni tahlil qilishni o'qituvchi faoliyatini sifat jihatdan baholash va samarali ta'lim tizimini shakllantirishning asosiy vositasi deb biladilar. Shu nuqtai nazardan, maqolada bo'lajak mutaxassislar orasida darsni tahlil qilish va rasmiylashtirish jarayonidagi metodik va amaliy muammolar ko'tariladi, ular qanday usullar bilan samarali hal etilishi mumkinligi tahlil qilinadi. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan berilgan tavsiyalarda dars sifatini oshirish va o'quv jarayonini samarali tashkil etish uchun o'quv materiallarini rasmiylashtirish va kuzatish mexanizmi muhimligi alohida ta'kidlangan. Shu bilan birga, Ishmuhamedov va Abduqodirov innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali

pedagogik jarayonni yaxshilash mumkinligini ta'kidlaydilar. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Mazkur tadqiqotning asosiy auditoriyasi – pedagogika yo'nalishidagi talabalar va bo'lajak o'qituvchilar bo'lib, ular darsni baholash va rasmiylashtirish orqali kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradilar, shuningdek, o'z pedagogik faoliyatlarini tizimli va samarali olib borish qobiliyatini oshiradilar. Maqolada ta'lim jarayonida kuzatish, baholash va darsni rasmiylashtirish bilan bog'liq dolzarb muammolar, shuningdek, ularni samarali hal etish usullari yoritiladi. Shu bilan birga, maqola pedagogik nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni, bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali dars sifatini oshirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Bu esa o'qituvchilik faoliyatini yanada sifatli, tizimli va samarali amalga oshirishning asosiy omili hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Bo'lajak mutaxassislarda o'qituvchilar darsini tahlil qilish va rasmiylashtirish ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalar ko'pincha darsni baholashni faqat nazariy bilim bilan cheklashadi va amaliy tahlil qobiliyatini yetarli darajada rivojlantirmaydilar. Shu sababli darsni tizimli kuzatish va baholash, shuningdek, hujjatlarni to'g'ri rasmiylashtirish ko'nikmalarini egallash bo'lajak o'qituvchilar uchun juda zarurdir. Darsni baholash jarayonida faqat natijaga emas, balki o'quv jarayoniga e'tibor qaratish muhimdir. O'quvchilarning darsdagi faoliyati, o'qituvchining metodik yondashuvi va dars rejasining amalga oshirilishi tizimli tarzda qayd etilishi kerak. Shuningdek, dars hujjatlarini tartibli rasmiylashtirish nafaqat tartib-intizomni saqlashga, balki keyingi tahlil va refleksiya uchun ham mustahkam asos bo'ladi. Amaliy tavsiyalar sifatida, talabalar uchun darsni tahlil qilishda kuzatish varaqalari tayyorlash, o'quv jarayonidagi muammolarni aniqlash va ularni hal qilish bo'yicha mini-layfxaklar berish samarali hisoblanadi. Guruhlarda tahlil muhokamalari tashkil etish esa talabalarni faol fikr almashishga undaydi va ularning metodik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash ham darsni tahlil qilishni osonlashtiradi va ko'nikmalarni tezroq shakllantiradi. Masalan, dars videotasvirini ko'rib, muhim jihatlarni qayd qilish orqali talabalarning tahliliy qobiliyati oshadi. Shuningdek, o'z tajribamdan kelib chiqadigan misol shuni ko'rsatadiki, darsni rasmiylashtirish jarayonida kichik xatolarni aniqlash va ularni tuzatish orqali kasbiy mahorat sezilarli darajada oshadi.

Xalqimiz orasida “Bilim – dengiz, dars – qayiq” degan masal mavjud. Bu esa darsni tahlil qilish va rasmiylashtirish ko'nikmalarining nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham zarurligini bildiradi. Har bir bo'lajak o'qituvchi darsni o'rganish jarayonida o'z “qayig'ini” to'g'ri boshqarishni o'rganishi lozim. Shu tarzda, darsni tahlil qilish va rasmiylashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'lajak mutaxassislarni kasbiy mahoratga ega, malakali o'qituvchi sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Bu ko'nikmalar o'quv

jarayonini samarali tashkil etish, dars sifatini oshirish va pedagogik faoliyatni tizimli amalga oshirish imkonini beradi.

XULOSA

Mazkur maqolada bo'lajak mutaxassislarda o'qituvchilar darsini tahlil qilish va rasmiylashtirish ko'nikmalarini shakllantirish masalasi har tomonlama o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, darsni tizimli kuzatish, baholash va hujjatlarni to'g'ri rasmiylashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini sezilarli darajada oshiradi. Bu ko'nikmalar o'quv jarayonining samaradorligini oshirish, dars sifatini yaxshilash va pedagogik faoliyatni tizimli amalga oshirish uchun asos bo'ladi.

Shuningdek, maqolada innovatsion texnologiyalar va interaktiv metodlardan foydalanishning ahamiyati ham yoritildi. Ishmuhamedov va Abduqodirov ta'kidlaganidek, vizual-didaktik modellar va multimedia vositalari darsni tahlil qilishni osonlashtiradi, bo'lajak o'qituvchilarga o'quv jarayonini yanada chuqur tushunish va samarali baholash imkonini beradi. Maqolada keltirilgan amaliy tavsiyalar, metodik ko'rsatmalar va real hayotiy misollar talabalarni darsni kuzatish va rasmiylashtirish jarayonida faol ishtirok etishga undaydi, ularning pedagogik fikrlash va refleksiya ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Bundan tashqari, maqola bo'lajak mutaxassislar uchun darsni tahlil qilishning psixologik va metodik jihatlarini ham ochib beradi. Har bir bo'lajak o'qituvchi dars jarayonida o'quvchilarning faolligi, metodik yondashuv va dars mazmuni orasidagi bog'liqlikni hisobga olish orqali samarali ta'lim berish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu tariqa, darsni tahlil qilish va rasmiylashtirish ko'nikmalari bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy mahoratni oshirish, pedagogik faoliyatni optimallashtirish va innovatsion yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etishga xizmat qiladi. Natijada, ushbu ko'nikmalar nafaqat individual pedagogik rivojlanishga, balki butun ta'lim jarayonining sifatini yaxshilashga ham hissa qo'shadi, bu esa o'qituvchilik faoliyatini yanada samarali va tizimli olib borishga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaeva M.M. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Azixodjayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2019.
3. Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
4. Yo'ldoshev J.G', Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
5. Ziyomammedov B., To'raqulov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2016.
6. Klarin M.V. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Moskva: Pedagogika, 2019.

7. Slastenin V.A., Isaev I.F., Mishchenko A.I. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2020.
8. Bepalko V.P. Pedagogik texnologiyaning tarkibiy asoslari. – Moskva: Pedagogika, 2018.
9. Podlasiy I.P. Pedagogika: nazariya va amaliyot. – Moskva: Yurayt, 2021.
10. Kuzmina N.V. O'qituvchi kasbiy faoliyatining psixologik asoslari. – Sankt-Peterburg, 2017.
11. Markova A.K. O'qituvchining kasbiy kompetensiyasi. – Moskva: Prosveshchenie, 2018.
12. Xodjayev B.X. Oliy ta'limda darsni rejalashtirish va tahlil qilish. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
13. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta'lim muassasalarida darslarni tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalar. – Toshkent, 2022.
14. OECD. Teaching Competence and Professional Development. – Paris, 2020.